

Begenç beg

Category: Kitapcy,Taryhy şahslar
написано kitapcy | 22 января, 2025
Begenç beg BEGENÇ BEG

Döwletaly şagalyň gol doly maşgalasy bolupdyr. Onuň abraýly ojagynda Gara, Gurban, Sapar, Çary, Begenç, Leýli, Peleň diýen gerçek ogullary dünýä inipdir. Bular hem pederleri Baýram han, Begenjaly beg, Amanýaz serdar, Döwletalylar ýaly watanperwer, ilhalar adamlar bolupdyr. Oglanlaryň içinde Begenç özüniň şadyýanlygy, wäsiligi, gujurlylygy, çalasynlygy, ýiti pähimliliği bilen has tapawutlanypdyr. Özem biçak yrsgally adam bolupdyr. Ol ekin ekip, hasyl yetişdirip, mal saklap, öz mekanynda iñän baý adamlaryň biri bolan. Yöne baýlygyny ilinden gysganmandyr. Ençeme eli ýukalar, garyp-gasarlar onuň arkasyndan eklenipdir. Eli açyklygy, sahylygy, hatamtaýlygy, döwletliliği üçin onuň adyny «yrsgal» lakamy bilen tutupdyrlar. Yöne Begenç beg hernäçe sahawatly bolsa-da, baýlygyny ýele sowrup ýörmändir. Mätäclere kömek etse-de edipdir welin, olara işläp, zähmet çekip eklenç etmegem öwredipdir, şoňa şert hem döredip beripdir.

Ogurlyk-jümürlik, eli egrilik onuň gyr jyny eken. Bir gezek obada biriniň sygry ogurlanýar. Bu Begenç yrsgalyň gulagyna baryp ýetýär. Obasyndaky beýle zada namys eden Begenç beg gözläp-agtaryp, şol ogryny ahyry girisine salýar. Bular ýaly günä üçin tutulsaň begden elmaýışlyga garaşmaly däldigini bilýän ogry dady-perýat edip, dyzyna çöküp, oña ýalbarýar:

- Pohumy iýipdirin, beg aga. Gaýdyp şunuň ýaly zadyň gyrasynda görünmäýin. Galan ömrümi diňe pák zähmet bilen çekip geçireyín – diýär.
- Entek seniň bu sözüne ynanyp bolmaz. Hany, sen sygryny ogurlanyň mellegini bir aýlap depip ber. Soň görübereris – diýip, Begenç beg ogrynyň öñünde şert goýupdyr.
- Hoş bolgaý, beg aga.

Dogrudanam, ogry sygrynu ogurlap, çürkän adamsynyň mellegini tegelek bir aýlap gün yrman ak ýürekden harsaň-harsaň agdaryp

çykypdyr. Şondan soň, indiki ýylyň güýzünde ogry arkasy ýarty halta şalyly Begenç yrsgalyň gapysyndan barypdyr.

– Beg aga, meni tanadyňyzmy?

Begenç yrsgal gülüpdir-de:

– Seni ýene on ýyldan gözümi daňsalaram tanaryn. Yeri, arkaňdaky yük näme? – diýipdir.

Ogry Begenç yrsgalyň öñünde şalyly haltasyny gütüledip goýupdyr-da:

– Beg aga, siziň maňa beren şol jezaňyz ömürlik sapak boldy. Şonda alyn derimi dökmegiň nähili gowy zatdygyna göz ýetirdim. Şondan soňam ýer bejerip, yssa ýanyp, sowuga gaýzygyp, şaly hasylyny aldym. Beg aga, şondan size-de dadyraýyn diýdim – diýip, jogap beripdir.

Begenç beg ogrynyň düýbünden başga adam bolup gelendigini bilip:

– Ýatlanyň, sylanyň üçin sag bol. Ýöne maňa niýetlän şalyňy pylan garyba elt-de beräý. Men ene süydünden beter razy – diýipdir.

Ine, Begenç yrsgalyň öz obasynda tertip-düzgüni saklaýsy şeýleräk eken. Ol öz watandaşlarynyň çeýe, berk bedenlo kalby pæk bolmagyny isläpdir. Aýratynam saly gowşak, garynlary ýapýasy, erni suwly, ejemogly ýaşlar onuň gözüne gelmändir. Şonuň üçinem Begenç beg ýaşlaryň arasynda türgenleşik ýaryşlaryny geçiripdir. Üstün çykanlara-da öz baýlygyndan serpaý ýapypdyr. Begenç yrsgalyň özi hem ylgamaga türgen eken. Ol baş pagsalyk haýata merduwansyz-zatsyz ylgap münüp, yzyndan ýetip bilene bir iner baýrak berýän eken. Şeýdip ol watandaşlaryny sagdyn, duşmana gaýtawul berip bilyän gaýduwsyz esgerler edip yetişdiripdir.

Wagt geçýär. Döwürler üýtgeýär. Gyzyl imperiýanyň türkmen topragyna aralaşmagy bilen Begenç beg ýaly Özbaşdaklygy, Garaşsyzlygy küýsän adamlaram şol imperiýanyň gurbany bolýar. Olaryň nesilleri hem stalinçilik repressiýanyň kötebine duçar edilýär.

Rejepmyrat DURDYÝEW,

Gurbannazar ORAZGULÝÝEW. Taryhy şahslar